

Je třeba především ocenit autorovu odvalu, neboť téma, které si vybral není z nejjednodušších. Předpokládá široký okruh znalostí přinejmenším ze dvou kulturních okruhů – antického a starofrancouzského, orientaci jak v latině, tak ve staré francouzštině, vyžaduje nutnost správně posoudit časově vzdálená období, která dnes můžeme poznávat s obtížemi, pouze zprostředkovaně. Je též potěšitelné, že ke zkoumání zaujal nikoli zcela tradiční přístup a prozkoumal využití recepční strategie inspirované kostnickou školou a Zumthorovým pohledem na středověkou poetiku. Výsledkem je řada výtečných postřehů o středověké interpretaci Farsalských polí či o významotvorných faktorech ovlivňujících topiku.

Kritický vhléd zaměříme ke třem bodům – koncepci, metodologii a terminologii. Ač práce působí v jednotlivostech přesvědčivě, v celkové koncepci vadí evidentní diskrepance mezi titulem, avizovaným cílem a obsahem některých částí. Titul je obecný a nabízí pojednání o vlivu antiky na nejstarší francouzskou poezii. V úvodu se však již vyslovuje omezení na postavu Julia Caesara a z epické poezie zůstává už jen jedno dílo – *Roman de Jules César*, zatímco druhé dvě práce jsou prozaické. Ale ani Caesar nezůstane dlouho protagonistou, protože v celé jedné podkapitole (3.3.2 Topos „Roztavené zlato...“), která je sama o sobě přínosná a kvalitní, ho z piedestalu sesadí Marcus Licinius Crassus. Nesrovnalosti se promítají do dalších aspektů: na s. 71 jsou jako informační podklady ovlivňující ve středověku Caesarův obraz uvedeni Plinius a Historia Augusta. Oba texty však chybějí v podobném výčtu zdrojů z úvodu na s. 15-17. Možná by práci prospělo, kdyby tyto diskrepance byly zváženy a koncepce byla upravena tak, aby jasně vysvětlil cíl práce, jemuž by byly jednotlivé složky podřízeny. Jistě by se tím zvýšila výpovědní hodnota. Bylo by mimoto výhodné, kdyby se analýza neomezila na dva aspekty – topiku a poetiku (byť i zde by analýza patrně zasloužila rozmnožit o příklady a o rozbor četnosti figur a tropů), ale vzala v potaz jiné důležité komponenty, jako je například konstrukce a typologie prezentace postav a k nim přiřazená axiologie, vliv dobového kontextu, intencionalita. Že to nebylo cizí autorovým úvahám výmluvně naznačuje závěr práce. V závěrečném shrnutí však již dost dobře nelze výrazně ovlivnit korpus samotného díla. Náročný úkol, jež si autor v titulu a úvodu předsevzal, vyžadoval, aby už od počátku byl zpřesněn záměr, prohlouben záběr, rozvedena analýza. Tím by se rozšířil poměrně úzký vhléd. Rozšíření se tedy netýká jen počtu stran práce. Přispělo by k ucelenosti.

Ke koncepčnímu aspektu se druzí problém metodologický. Není to otázka přístupu samotného, ale metodologické reflexe, která mohla a patrně měla být součástí práce. V úvodu se za inspirační metodologické zdroje uvádějí Jauss a Ricoeur (s. 2). Oba, jak známo, nepatří do

jedné školy. Z metodologického hlediska by konfrontace ricoeurovské hermeneutiky a hermeneutiky kostnické školy mohla být výtěžná, avšak chybí zde rozbor jedné i druhé a čtenář se nedozví, v čem autor chce využít výhod kombinace obou. Na téže straně je zmíněn Philippe Sellier a deklaruje se, že „hlavním tématem“ analyzovaných středověkých textů je císařský mýtus. Sellier aplikoval na literaturu a na mýtus dona Juana strukturalistickou metodu Léviho-Strausse. V Pometlově práci ovšem nic podobného nenajdeme. Sellierovká analýza literárního mýtu se nekoná.

S koncepční nejasnostmi souvisí rovněž několik nejasností terminologických, které se dotýkají statutu středověkých textů. Promiscue se hovoří tu o překladech a překladatelích, tu o autorech. U středověkých textů je jistě nesnadné jednoznačně určit hranici mezi jedněmi a druhými. Nicméně bylo záhodno problém nastolit, traktovat a čtenáři stanovisko sdělit. Na jiném místě se pracuje s termínem oralita. Pro pochopení situace středověkého autora/překladatele je to jistě pojem klíčový. Narazil jsem v té souvislosti na dva výrazy: sekundární oralitu (předmluva) a smíšenou oralitu (s. 58). Nikde jsem však nenašel vysvětlení pojmů či objasnění rozdílů mezi primární (?) a sekundární, čistou (?) a smíšenou oralitou.

Je možno nabídnout i několik možných argumentací, které by případně obohatily analýzu. Na s. 11 se autor v souvislosti s Caesarem zmiňuje o nedochovaném spisu *De analogia*. Mohl to být podnět k úvaze o gramatickém a filozofickém sporu mezi analogisty a anomalisty, který se promítl ve středověku do disputací mezi nominalisty a realisty (viz s. 49, kde se krátce píše o vztahu středověkých autorů k jazyku). Přinejmenším by bližší seznámení s problematikou napomohlo objasnění Caesarova stylu a jeho atticistické poetiky. Pak by jeho styl nebyl odbyt jen jako „novinářský“ (s. 12), ale mohl by být (na s. 14) oceněn novátorský počín *Zápisků*, které se vymykaly tehdejšímu žánrovému úzu. Podobně bylo možno poučeněji charakterizovat inovace, které do historického eposu vnesl Lucanus. Pak by autor v disertaci jistě nehovořil o „stylistických hrátkách antických autorů“ (s. 48). V této souvislosti lze jen litovat, že autor nezahrnul do své jinak přečetné bibliografie nedávno přeložené *Dějiny římské literatury* G.B. Conta (Praha, Koniash Latin Press 2003), kde by našel podrobnější informace. Conte, podobně jako Luciano Canfora, patří v současnosti k referenčním autorům a jejich literárně historické práce jsou hojně překládány. Berme nicméně v úvahu, že vzhledem k hlavnímu zaměření práce na francouzský středověk je menší znalost starověkého kontextu pochopitelná stejně jako některé nepřesnosti v latině, např. *intentio scribendis*, místo *scribentis* (s. 57). A již zcela na okraj – a tentokrát na podporu Pometlova názoru: pochyby o pacifikaci Galie (s. 11) nemá jen moderní čtenář, ale kriticky se vyslovovali už Caesarovi současníci i autoři pozdější, mimo jiné autorem zmiňovaný Plinius, který napočítal, že Caesarovy výboje a občanské války stály 1.192.000 obětí. Že v Galii byla spáchána nezměrná genocida, bylo zjevné už Římanům.

Práce je čtivá, komunikativní. Ale i jazyková stránka bývá terčem oponentova textového editoru. Na co upozornit? Především na některé řecké a latinské výrazy, jejich rodové zařazení a skloňování. Opakovaně se například vyskytuje výraz *epitomé* (s. 17, 72, 79), který autor interpretuje jako neutrum, ač se jedná o rod ženský. Obdobně je naloženo s výrazem *ars grammatica* (s. 55). Při překladech také vznikají problémy s přepisem původně řeckých jmen, jejichž původní podoba je v českém překladatelském úzu respektována a nepolatinštuje se. Proto v českém textu nikoli Nicomedes, Pylaemenes či Mithridates, nýbrž Níkomédés, Palaiménés, Mithridatés (či Mithradatés). Často poradí *Encyklopedie antiky*. Je vhodné rovněž skloňovat latinská antroponyma, proto „mimo Iulia Obsequenta“ (nikoli Obsequens).

K Pometlově úměrné, formulačně přesné a v úvodu i poetické češtině jen několik zcela marginálních, hnidopišských poznámek: předložku *mimo* autor opakovaně spojuje nikoli s akuzativem, ale s genitivem („mimo informací“, „mimo rad“), toponymum *Aquilea* bych raději skloňoval podle „idea“ (s. 19), ve 3. osobě pl. preferuji tvar (oni) „vyprávějí“ a „přinášejí“ místo „vypráví“ a „přináší“ (s. 24 a 107) a také bych dal přednost tvaru „eventuální“ před „eventuelní“. Na s. 24 může čtenáře dezorientovat výraz „výpravný“ ve smyslu „ilustrovaný“ a podobně na s. 60 výraz „minimálně“ ve smyslu „přínejmenším“ („rukopis byl ve středověku minimálně nákladný předmět“). Tu a tam uklouzne pravopis: „Římané dobyli Jeruzalém“ (s. 88), „díla, které vstupovaly“, „druhá dvě díla nemohly“ (s. 94 a 99), „od Caesarovi dospělosti“ (s. 71). Co se týče formulace myšlenkové, nedovedl jsem si dost dobře poradit s resumé *Roman de Jules César* (od s. 103), neboť se mi nedařilo odlišit, co náleží Lucanovi a co středověkému textu. Dodejme k tomu, že v této části příloh postrádám obsah *Li Hystoire de Iulius César*, který by doplnil obsahy dvou dalších zde uvedených děl – *Li Fet des Romains*, a *Roman de Jules César*. Z věcných přehlédnutí napravme jméno Napoleonova soupeře, kterým byl u Borodina Kutuzov, nikoli Borodin (pozn. s. 63). Doplnme také drobný překlep Gevais na Gervais de Melkley (s. 55).

Závěr: Pometlova práce je bezpochyby věcně i argumentačně zajímavá, v obou stěžejních bodech analýzy správná a přínosná. Mé hlavní výtky se týkají, jak uvedeno, především nedomyšlené koncepce a absentující metodologické diskuse. Bylo by vhodné, aby se autor k těmto otázkám při obhajobě vyslovil.

V Brně 26. května 2008

Petr Kyloušek